

כמים הפנים לפנים? תגובה למאמרו של אמנון בזק

מאמרו של הרב אמנון בזק מצביע על שורה של הקבלות בין יחסי יעקב ורחל לבין יחסי דוד ומיכל, ודן בפרטיהן. ההשוואה בין שתי מערכות יחסים אלה מעניינת, ותורמת להבנה של כל אחת מהן. עם זאת, נראה לי כי התמונה מעט יותר מורכבת מכפי שהוצגה, כפי שניתן לראות ממספר נקודות שאציג להלן.

- עד כמה שהדבר מצער, אין בספר בראשית ראיות לכך שרחל השיבה אהבה על אהבתו של יעקב. לעומת זאת, ישנן לפחות שתי סיבות לחשוב אחרת:
(א) הצעתה ללאה "לכן ישכב עמך הלילה" (בראשית ל', טו). גם רבי שמעון ראה אמירה זאת כבעייתית: "לפי שזילזלה בצדיק" (בראשית רבה פרשה עב סימן ג, מהד' תיאודור-אלבק עמ' 838).
(ב) מדברי רחל ליעקב, "הבה לי בנים ואם אין מתה אנכי" (שם ל', א), יכול יעקב להסיק כי אהבתו איננה מהווה עבור רחל טעם מספיק לחיות. אהבתו איננה הופכת את חייה לכדאיים עבורה, והיא אינה מוכנה לחיות רק כדי למנוע ממנו את הכאב שבאבדנה.
ייתכן שתשובתו החרפה של יעקב ניתנת להבנה על רקע זה - הוא מגיב כאדם פגוע.¹
- הצטרפותה של רחל לבעלה הבורח מאביה אינה מוצגת בתנ"ך כמונעת מכוח נאמנות או אהבה לבעלה. רחל ולאה טוענות, שאביהן גרם להן עוול,² שהרכוש

* א' בזק, 'מערכת היחסים בין דוד ומיכל על רקע יחסי יעקב ורחל', **מגדים** לו, תשס"ג, עמ' 65-75.

1. פירוש זה מתחזק מכוח ההשוואה לתגובת אלקנה לבכי חנה. שאלת אלקנה, "למה תבכי ולמה לא תאכלי ולמה ירע לבבך הלא אנכי טוב לך מעשרה בנים" (שם"א א', ח), מעידה שציפה כי אהבתו תפצה את אשתו על עקרותה, וכאב לו בגלותו כי אשתו האהובה אינה מסתפקת באהבתו (תגובתו מעודנת בהרבה מזאת של יעקב).

2. על חומרת הטיעון "הלוא נכריות נחשבנו לו כי מכרנו" (בראשית ל"א, טו) ניתן ללמוד מהשוואה לנוהג במסופוטמיה בזמן האבות, ועל פיו, נהג אב המשיא את בתו להעניק לה כמתנת נישואים את רובו של התשלום שקיבל עבורה, ואפילו את כולו. רק המשיא נערה זרה ב"נישואי מכירה" היה נוטל לעצמו את כל התשלום שקיבל עבורה. וראה: M. Burrows, 'The Complaint of Laban's Daughters', *JAOS* 57, 1937, pp. 259-276.

שאלוהים נטל מאביהן ונתן ליעקב שייך להן ולבניהן, ושיש לציית לדבר אלוהים (שם ל"א, יד-טז). האמנם הועמד כאן במבחן הקשר בין רחל לבעלה?

- מיכל יזמה את בריחת דוד משליחיו של אביה, שרצה להמיתו. האומנם עמדה הצטרפותה אליו על הפרק? הישארותה בביתם הייתה חיונית, הן לצורך הורדתו בעד החלון הן לצורך הטעיית שליחי שאול ועיכובם. הצטרפות אליו הייתה עלולה להכביד עליו, וגם להגדיל את נחישותו של שאול ללכדו.
- יש מקום להניח, כי כבר בעת המילוט של דוד, לא היו היחסים בין דוד למיכל טובים במיוחד. האם יש אישה, המאמינה, סבורה, ואפילו רק מקווה שבעלה אוהב אותה, ותעלה בדעתה להעליל עליו שאיים להרגה אם לא תשלחהו?! עם זאת, מדברי מיכל: "הוא אמר אֵלַי שלחני למה אֶמְיָתֶךָ" (שמ"א י"ט, יז) אין לדעת עד כמה רעועים היו יחסי מיכל ודוד. ייתכן כי מיכל הניחה, שאביה יאמין לה (כלומר - ידוע לו שאהבתה לדוד לא נענתה). לחילופין, ייתכן שהתכוונה לאלץ את אביה להכיר בכך שדוד לא מסוגל לנהוג כך, ואין לרדוף אותו ולנסות להמיתו.

נקודות אלה יש בהן כדי להראות כי יש לשקול מחדש את המסקנות במאמרו של הרב בזק.